

Asia: VN/10777/2022

Vapaaehtoista maanpuolustusta koskevan lainsäädännön kiireellinen kehittämishanke

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Kiitämme mahdollisuudesta antaa lausunto puolustusministeriön asettamalle työryhmälle kiireellisestä vapaaehtoista maanpuolustusta koskevan lainsäädännön uudistamista ja ampumaseteläin 17 §:n muuttamista koskevasta luonnoksesta hallituksen esitykseksi.

Pidämme hyvänä, että lainsäädäntöä kehitetään niin, että Puolustusvoimien antamien kertausharjoitusten ja Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen vapaaehtoisten kertausharjoitusten käytäntöjä ja käsitteistöjä selkeytetään ja yhdenmukaistetaan. Pidämme myös hyvänä, että lainsäädännön kehittämisessä huomioidaan entistä paremmin vakiintuneiden koulutusten, kuten reserviläisammuntojen, yhteensopivuus Puolustusvoimien turvallisuusmääräysten kanssa. Samoin pidämme hyvänä, että ampuma-aseiden käytöstä ja kouluttamisesta annetaan riittävän selkeitä ja yksityiskohtaisia lakeja.

Esityksen taustan mukaan ”kansalaisten kiinnostus vapaaehtoista maanpuolustusta kohtaan on moninkertaistunut”. Mielestämme tästä ei voida suoraan olettaa, että kiinnostus kohdistuu yksinomaan aseelliseen toimintaan. Nähdäksemme tahto puolustaa asuinmaataan on yli puolella väestöstä kohdistunut kriisitilanteisiin varautumiseen ja toimimiseen, siviilipuolustuksen tehtäviin, ensiapuun, väestönsuojeluun ja humanitaarisen avun antamiseen. Pidämme hyvänä, että näistä syistä johtuen lakimuutos keskittyy nimenomaan Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen Puolustusvoimia tukeviin tehtäviin.

Sotilaallisen koulutuksen rajaaminen puolustusvoimille ja väkivallan monopolin säilyttäminen

Mielestämme esitys muuttaa sitä, kenellä on mahdollisuus ja oikeus harjoitella sotilaallisen voiman käyttöä tai mahdollisuus sen käyttämiseen. Vaikka koulutuksissa ei esityksen mukaan saisi käyttää aseiden sarjatulitoimintoa, niissä käytettäisiin kuitenkin täysin toimivia sarjatuliaseita ja siksi esityksen tulee lähteä käytettävistä aseista eikä vain siitä, miten niitä annetaan lupa käyttää. Perinteisesti sotilaallisen toiminnan tunnusmerkkinä on nimenomaisesti pidetty mahdollisuutta sarjatulen käyttämiseen.

Kysymys väkivallan monopolista on keskeisin kysymys valtiosta. Esityksen merkittävyys käy ilmi jo siitä, että se esittää kumottavaksi kohtaa, jonka mukaan on ”kiellettyä järjestää taisteluammuntoja Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen sotilaallisia valmiuksia palvelevassa koulutuksessa”. Kuitenkin esityksessä todetaan, että ”taisteluammuntojen järjestämistä koskeva kiello on otettu lakiin perustuslakivaliokunnan lausunnon 52/2006 vp ja puolustusvaliokunnan mietinnön 3/2006 vp perusteella”. Vaikka ”taisteluammuntojen” käsite on Puolustusvoimien mielestä epäselvä, se ei tarkoita, että niiden käsitteen tulisi olla lainsäädännön ja sotilaallisen toiminnan valvonnan kannalta epäselviä.

Sotilaallista koulutusta tulisi antaa vain puolustusvoimissa ja sen henkilökunnan toimesta. Kyseessä on perustuslakivaliokunnan mukaan koulutus, jossa ”valmentaudutaan merkittävimmän valtion käytettävissä olevan voiman ja siinä mielessä julkisen vallan käyttöön”, minkä vuoksi koulutuksen tulee pysyä viranomaisten käsissä.

Sotilaallisen voimankäytön säätelyyn liittyvien lakien säätämiseksi kiireellisenä ei ole perustetta, kun Suomeen ei kohdistu suoranaista tai näköpiirissä olevaa sotilaallista uhkaa. Emme pidä hyvänä, että lausuntojen toimittamisella annettiin aikaa noin viikko. Se, että ”lausuntomahdollisuudesta pyritään tiedottamaan mahdollisimman laajasti puolustusministeriön sosiaalisen median kanavilla”, ei myöskään anna asialle sille kuuluvaa painoarvoa.

Ampuma-asevalvonnan kehittäminen

Lakiesityksen toinen merkittävä puute ja yhteiskunnallinen riski on, ettei se samanaikaisesti kehitä asevalvontaa ja laittoman asekaupan ennaltaehkäisyä. Suomi on jäänyt jälkeen monista verrokkimaistaan laittoman asekaupan estämisessä. Kansainvälisesti laittoman asekaupan ennaltaehkäisy on nimenomaan siirtymässä kohti patruunoiden ja lippaiden hallintaa, koska itse aseiden valmistusta ja leviämistä on entistä haastavampaa säädellä. Laki kuitenkin tuo sotilaspatruunat Maanpuolustuskoulutuksen käytännön valvonnassa merkittävästi suuremman joukon saataville mikä kasvattaa riskiä tuotteiden uittamisesta laittomaan asekauppaan.

Lakimuutoksessa olisi tullut ottaa huomioon tarve kehittää Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle asetettavia valvontavelvoitteita. On kuitenkin alle vuosi siitä, kun puolustusministeriö ilmoitti keskeyttäneensä valtionavustuksen maksatuksen, koska ”Maanpuolustuskoulutusyhdistys MPK:n valtionavustuksen käyttöä koskevassa taloushallinnossa ja raportoinnissa on ministeriön tarkastuksissa havaittu puutteita”. Puolustustarvikkeiden vientilupien myöntämisen arvioinnin lähtökohtana on viejäyrityksen kyky valvoa omaa toimintaansa. Arvioinnin kohteena on erityisesti taloushallinnon ja hyvän hallinnon noudattaminen sekä riskienhallintamekanismien käyttö. Lakiesityksessä olisi tullut tarkastella myös Lain vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta 3 luvun 9–10 § ja 12–13 § muuttamista niin, että ne ottavat huomioon ampuma-aseiden ja koulutuksen valvontaan liittyvät vastuut, riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan.

Esitetyt muutokset patruunoiden kaliiperin rajaamisesta tai sallitun tarkka-ampumisen kantaman muuttamisessa olisi ollut syytä tarkastella myös muun lainsäädännön näkökulmista, kuten terrorismiin liittyvien rikosten.

Maanpuolustusvalmiuden riittävän valmiuden turvaaminen

Lakiesityksen taustalla on tarve kohdentaa koulutusta myös paikkakunnille, joiden läheisyydessä ei ole varuskuntaa. Mielestämme ratkaisu tähän ei voi ensisijaisesti olla ampuma-aselainsäädännön muuttaminen vaan ratkaisut tulee tehdä Puolustusvoimien toimipisteiden ja toiminnan priorisoinnin kautta. Resurssien osalta toteamme, että kyse on aina julkisentalouden kokonaisuudesta, jossa Puolustusvoimien on tehtävä priorisointinsa annetun kehikon sisällä. Sotilastoiminnan menot ovat kasvaneet julkisen talouden menoista merkittävästi jo kahtena edellisenä vuotena.

Pykälä Jarmo
Suomen Sadankomitea ry